

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕДІА ГРОМАД

А. Бондарчук

здобувачка вищої освіти третього рівня спеціальності «Журналістика»

Науковий керівник – к.н.соц.комунікацій, доцент Г. Синоруб

*Тернопільській національній педагогічній університет ім. Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна*

У статті визначено, що сьогодні, в умовах російсько-української війни, функціонування медіа громад із дотриманням правових норм відіграє важливу роль, адже такі об'єднання приймають внутрішньо переміщених осіб, яким необхідна не лише соціальна підтримка, а й медійна. Приділено увагу аналізу Закону «Про медіа», де подано програмну концепцію мовлення місцевих публічних аудіовізуальних медіа. Ключові слова: війна, медіагромади, внутрішньо-переміщені особи, медійна підтримка, концепція мовлення.

The article determines that today, in the conditions of the Russian-Ukrainian war, the functioning of media communities in compliance with legal norms plays an important role, because such associations are accepted by internally displaced persons who need not only social support, but also media support. Attention is paid to the analysis of the Media Law, which presents the program concept of broadcasting local public audiovisual media.

Keywords: war, media communities, internally displaced persons, media support, concept of speech.

У світлі сучасних тенденцій розвитку українського інформаційного простору визріла необхідність у медіа, які функціонують у об'єднаних громадах. Їх потреба актуалізувалася у процесі децентралізації, метою якої є наблизити владу до мешканців, а мешканців – до влади задля підвищення доступності та якості освітніх, медичних, культурних, адміністративних, комунальних і соціальних послуг, що отримують мешканці громад [1].

Учений Клементія Родрігез уважає, що «медіа громад» – це засоби масової інформації, що дозволяють людям ефективно використовувати свої громадянські права в повсякденному житті. Науковець зазначає, що розуміння цієї дефініції може відрізнитись відповідно до умов країни та місцевості, але є певні ознаки, за якими вони об'єднуються: мовлення громад діє на основі організації громадянського суспільства та суспільної участі. Варто зауважити, що створення інформаційних ресурсів для громад має суспільну мету, а не приватну [4]. Такий тип медіа, на думку доцента кафедри телебачення і радіомовлення Інституту журналістики КНУ ім. Тараса Шевченка Олега Джолоса, потрібен, щоб забезпечити місцевим громадам свободу, розвиток і незалежність. «Гарантувати громадам право на доступ до інформації, створити дискусійні майданчики на рівні громад, що сприятиме розв'язанню проблем територій, об'єднуватиме громаду навколо спільних цінностей, гарантує рівні права всім її членам, сприятиме медіації та розв'язанню кризових ситуацій», – зазначає науковець [2, С. 73].

Сьогодні онлайн-медіа стають майданчиком комунікації для громад, способом формалізувати відносини влади з аудиторією, стимулювати споживачів інформації до зворотного зв'язку. Наприклад, ресурс Gromada.org.ua, на якому уже створено 951 сайт

громад і є складовою платформи vlada.online, пропонує зручний вибір онлайн-ресурсів для державних органів влади. Функціонал дозволяє створити вебпортали: Rda.org.ua (для районної державної адміністрації), Rayrada.org.ua (для районної ради), які є ефективним інструментом донесення до аудиторії офіційної інформації – протоколів, постанов, розпоряджень тощо, а також ознайомитися з новинами, режимом роботи та контактними даними влади. Офіційний вебсайт державної організації є її віртуальним представництвом в інтернеті і повністю вирішує завдання відкритості інформації згідно закону «Про доступ до публічної інформації» органів влади і місцевого самоврядування, прийнятого 9 травня 2011 року.

Правові основи діяльності мовлення громад визначаються Законом України «Про медіа» з урахуванням положень Законів України «Про громадські об'єднання», «Про благодійну діяльність та благодійні організації», «Про волонтерську діяльність» та ін. У Статті 29 «Система мовлення громад» зазначено, що «мовлення територіальних громад може здійснюватися комунальними некомерційними підприємствами, заснованими органами місцевого самоврядування, які мають право представляти інтереси територіальної громади, у тому числі об'єднаної, або на основі договору про співробітництво у порядку, встановленому Законом України «Про співробітництво територіальних громад», але за умови, що територіальні громади, які уклали договір про співробітництво, сукупно складають не більше однієї області» [7]. Відповідно, у Статті 2 цього ж документу знаходимо основні принципи співробітництва, яких необхідно дотримуватися: законності, добровільності, взаємної вигоди, прозорості та відкритості, рівноправності учасників, взаємної відповідальності суб'єктів співробітництва за його результати [8]. Очевидно, що порушення цих правил приводить до невдалої побудови публічної комунікації голів територіальних громад зі своїми мешканцями. Максимально ефективна співпраця місцевої влади, медіа та власне громад сприятиме розв'язанню нагальних питань у об'єднаннях.

Україна зобов'язалася визнати законодавчо та сприяти розвитку медіа громад у межах Угоди про асоціацію з Європейським Союзом. Комітет Верховної Ради України з питань свободи слова та інформаційної політики ухвалив стратегію розвитку законодавства України з питань свободи слова та діяльності медіа відповідно до європейських стандартів, що включає забезпечення розвитку мовлення громад (community media) як третього сектору поряд із комерційним і суспільним мовленням (commercial and public media) [3].

31 березня 2023 року набув чинності Закон України «Про медіа», який започаткував ґрунтовну реформу у медіагалузі. Він розширив коло суб'єктів, які потрапляють у сферу повноважень медіарегулятора – Національної ради. Нововведенням Закону є створення наглядової ради місцевого публічного аудіовізуального медіа для забезпечення участі представників територіальних громад в управлінні суб'єктом у сфері місцевого публічного медіа і з метою гарантування їх редакційної незалежності [5].

У Законі про медіа подано програмну концепцію мовлення місцевих публічних аудіовізуальних медіа, у якій зазначено зобов'язання щодо мінімальних обсягів поширення:

- програм місцевих або регіональних новин – інформації про поточні події відповідної громади (громад) або відповідної області чи регіону;
- дискусій щодо соціально-економічного та культурного розвитку громад або областей чи регіонів;
- програм, що містять інформацію, важливу для громади області чи регіону (освітню, культурологічну, політичну, історичну тощо), присвячених висвітленню проблем громади або просуванню її інтересів. Обсяг таких програм у проміжках часу між 6 годинами та 23 годинами має становити не менше 50 відсотків загального обсягу мовлення;
- суб'єкти у сфері місцевих публічних аудіовізуальних медіа зобов'язані здійснювати трансляції пленарних засідань сесій органів місцевого самоврядування відповідної

територіальної громади (громад) або відповідних обласних чи регіональних органів самоврядування у прямому ефірі, а у разі відсутності такої можливості – в записі без скорочень та коментарів у проміжках часу між 6 годиною та 23 годиною. Орган місцевого самоврядування, який є засновником суб'єкта у сфері місцевих публічних аудіовізуальних медіа, зобов'язаний забезпечити йому доступ до своїх засідань з можливістю їх трансляції;

- суб'єкти у сфері місцевих публічних аудіовізуальних медіа під час місцевих виборів на відповідній території мовлення, базуючись на засадах достовірності, повноти, збалансованості та неупередженого подання, зобов'язані поширювати інформацію про перебіг виборчого процесу та його суб'єктів (аналіз політичної діяльності, програм, декларацій та автобіографій, факти вчинення кандидатами правопорушень та злочинів тощо), а також про факти порушень виборчого законодавства. Обсяг такої інформації у проміжках часу між 6 годиною та 23 годиною має становити не менше 10 хвилин щодоби та не менше 10 відсотків тижневого обсягу [5].

Сьогодні, в умовах російсько-української війни функціонування медіа громад із дотриманням правових норм відіграє важливу роль, адже такі об'єднання приймають внутрішньо переміщених осіб, яким необхідна не лише соціальна підтримка, а й медійна. До того ж на інформаційних платформах громад представники влади, надаючи вичерпну суспільно важливу інформацію, сприяють підвищенню рівня медіаграмотності мешканців громад, а також надають їм можливість долучатися до формування владних рішень.

1. Децентралізація: коротко про головне. URL: <https://cost.ua/698-detsentralizatsiya-korotko-pro-holovne/> (дата звернення: 12.03.2024). 2. Джолос О. Організаційно-правове становлення локальних публічних аудіовізуальних медіа в Україні. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2021. Том 1 (78) С. 64–74. 3. Джолос О. Навіщо потрібні медіа громад. Детектор медіа. URL: <https://detector.media/rinok/article/140758/2018-09-05-navishcho-potribni-media-gromad/> (дата звернення: 12.03.2024). 4. Джолос О. Правові засади аудіовізуальних медіа громад в Україні. Університет сучасних знань. URL: <https://www.umk.edu.ua/news/pravovi-zasadi-audiovizualnih-media-gromad-v-ukrayini-oleg-dzholos> (дата звернення: 12.03.2024). 5. Про медіа : Закон України від 08.12.2023 р. № 3504-IX. Розділ III. Публічні аудіовізуальні медіа. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#n428> (дата звернення: 12.03.2024). 6. Інформаційна безпека в законодавстві про медіа. URL: <https://webportal.nrada.gov.ua/informatsijna-bezpeka-v-zakonodavstvi-pro-media/> (дата звернення: 12.03.2024). 7. Система мовлення громад : Закон України. Розділ III. Мовлення громад. Стаття 29. Система мовлення громад. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/ЛІ02224А?an=348> (дата звернення: 12.03.2024). 8. Про медіа : Закон України. Система мовлення громад. Розділ III. Мовлення громад. Стаття 2. Принципи співробітництва. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/ЛІ02224А?an=356> (дата звернення: 12.03.2024).